

Jakub Deląg

Akademia Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie

ORCID: 0009-0002-0424-845

Andrzej Gaczorek, Jerzy Klinik,
Wiesław Wójcik,
Hufiec Kraków-Podgórze
w latach 1957-1989, Kraków 2022,
Komisja Historyczna Krakowskiej
Chorągwi ZHP, ss. 301 + 20 nlb.

HARCERSTWO

Rocznik naukowy Muzeum Harcerstwa
nr 6/7, 2023/2024, s. 175-178

W znanej serii monografii „Z krzyżem harcerskim”, wydawanej przez Komisję Historyczną Krakowskiej Chorągwi ZHP, ukazała się właśnie książka autorstwa Andrzeja Gaczorka, Jerzego Klinika i Wiesława Wójcika Hufiec Kraków-Podgórze w latach 1957-1989. Jest ona już piętnastą pozycją w tej serii. Pracę recenzowali hm. prof. dr hab. Adam Massalski i hm. prof. dr hab. Sławomir M. Mazur. Jest ona kontynuacją publikacji dotyczących historii środowiska harcerskiego krakowskiego Podgórze, przedstawiających działalność męskiego harcerstwa na terenie prawobrzeżnego Krakowa od powstania hufca do podporządkowania ZHP Związkowi Młodzieży Polskiej, co było równoznaczne z jego rozwiązaniem. Publikacje te to efekty badań młodych historyków: Piotra Grochowskiego Hufiec Harcerzy Kraków-Podgórze w latach 1922-1939 (Kraków 2004) i Michała Łesyka, komendanta Hufca Kraków-Podgórze Harcer-

stwo męskie w Podgórzu w latach 1939-1950 (Kraków 2015).

Autorzy monografii to instruktorzy Hufca Kraków-Podgórze: hm. Andrzej Gaczorek, długoletni instruktor i komendant w latach 1976-1983 Szczepu „Dzieci Pioruna”, kontynuującego tradycje jednej z najstarszych – 5 Krakowskiej Drużyny Harcerzy, hm. dr Jerzy Klinik, założyciel i komendant obchodzącego w tym roku jubileusz 50-lecia Szczepu „Czwartacy”, komendant hufca w latach 1976-1982 i komendant Krakowskiej Chorągwi ZHP w latach 1999-2002 oraz hm. Wiesław Wójcik, instruktor i komendant Szczepu „Gwieździstego”, komendant hufca w latach 1984-1986. Ich czynna działalność w strukturach hufca była niewątpliwie atutem w pracy badawczej nad dziejami jednostki. Wszyscy oni uczestniczą aktywnie w pracach Komisji Historycznej Chorągwi. Pomocy w pracach udzielili autorom: jako konsultant hm. prof.

KAAFm dr hab. Janusz Wojtyca oraz jako redaktor hm. Krzysztof Wojtyca, autor monografii krakowskich hufców miejskich: Kraków Kleparz-Łobzów, Kraków-Krowodrza, Kraków-Śródmieście i Kraków-Zwierzyniec. Obszerna, obejmująca 300 stron oraz dwudziestostronicową wkładkę zdjęciową, praca została wydana w formacie akademickim. Obejmuje ona okres od odrodzenia ZHP po Zjeździe Łódzkim w 1956 do 1989 r., stanowiącego wyraźną cezurę czasową w życiu politycznym i gospodarczym naszego kraju. Już sama forma, wyróżniająca się na tle serii formatem i objętością oraz bardzo estetyczna, sprawia dobre wrażenie. Dochodzi do tego liczba niemal 1100 przypisów, świadczących o rzetelnej i mroźczej pracy autorów. Są one tak ścisłe, że powstały tekst w pełni zastępuje materiały źródłowe, będące ich podstawą. Na okładce zamieszczono zdjęcie hufca w czasie defilady chorągwi na krakowskim Rynku Głównym. Kolumnę prowadzą obok komendanta hm. Piotra Koczanowskiego dwoje przedstawicieli kadry – senior hm. Stanisław Millan i młodszego pokolenia – hm. Teresa Żelazny. Ilustruje to charakterystyczny dla hufca serdeczny stosunek do skupionego w Kręgu Seniorów grona dawnych instruktorów hufca.

Praca składa się, podobnie jak w przypadku wcześniej wydanych monografii hufców, z trzech rozdziałów oraz obszernego aneksu. Rozdział I omawia okoliczności reaktywowania i dalszy rozwój hufca. Już od początku wydarzeń mających miejsce na przełomie 1956 i 1957 wzięła w nich udział grupa dawnych instruktorów podgórskich. Opierając się na ich wcześniejszych doświadczeniach, hufiec szybko okrzepł i znalazł się wśród wyróżniających się jednostek chorągwi. Szereg instruktorów hufca był też aktywny w komendzie Krakowskiej Chorągwi. W następnych latach hufcem kierowali instruktorzy, wśród których należy wyróżnić organizatora hufca hm. Ryszarda Stefańskiego (1912-2013), hufcowego w latach 1959-1965 hm. doc. dr Zdzisława Trylskiego (1933-1999), syna przedwojennego Naczelnika Harcerzy, hufcowego w latach 1965-1975 hm. Stanisława Spólnika (1939-2013), wybitnego organizatora, najdłużej pełniącego funkcję komendanta i hufcowego w latach 1976-1982 hm., dr. Jerzego Klinika, współautora omawianej publikacji, nie ujmując niczego pozostałym niewymienionym komendantom. W tym rozdziale przedstawiono ogólny zarys prowadzonej w czasie kolejnych kadencji władz działalności oraz wymieniono najważniejsze podejmowane przez hufiec przedsięwzięcia.

Rozdział II prezentuje organizację hufca. Znajduje się tu szczegółowo opisana struktura hufca i obsada funkcji, warunki lokalowe, rozwój liczbowy hufca, drużyn i instruktorów, obszernie omówiona działalność poszczególnych jednostek w układzie terytorialnym – poszczególnych osiedli dzielnicy, praca szczepów i drużyn „Nieprzetartego Szlaku”, akcja obozowa oraz zagraniczna, sport i turystyka, praca kulturalna oraz Ruch Przyjaciół Harcerstwa. W tym miejscu nie od rzeczy będzie wspomnieć, że hufiec w r. 1979 liczył 10 851 instruktorów, zuchów i harcerzy w 371 drużynach, z którymi pracowało 607 instruktorów, a w r. 1989 – 2012 instruktorów, harcerzy i zuchów w 74 drużynach z 70 instruktorami. Do dziś jest jednak jednym z najliczniejszych hufców Krakowskiej Chorągwi. Nie umniejszając roli innych działów, należy zwrócić uwagę na silne szczepy i drużyny „Nieprzetartego Szlaku” z powstałym w 1959 r. i działającym prężnie nadal Szczepem „Zielone Słońce” przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Nieświadomych i Słabowidzących w Krakowie przy ul. Tynieckiej. Natomiast pomoc Dzielnicowej Rady Przyjaciół Harcerstwa była dla hufca nie do przecenienia. Jednym z przewodniczących był w latach 1974-1985 naczelnik dzielnicy, a później wiceprezydent miasta Krakowa, mgr Marian Kulig, członek Kapituły i przewodniczący Małopolskiego Klubu Kawalerów Orderu Uśmiechu.

Rozdział III – najobszerniejszy - stanowi swiste kalendarium działalności hufca. Zawiera ono, obok listy podejmowanych działań i imprez, zestawione w formie tabel szczegółowe wykazy obozów. Trzeba przyznać, że dokładnie opisana działalność hufca swoim rozmachem przy zachowaniu wysokiego poziomu pracy i kultywowaniu prawdziwie harcerskich ideałów budzi uznanie i zasłużony szacunek.

Obszerna, obejmująca ponad 90 pozycji, bibliografia obejmuje źródła archiwalne, czasopisma, relacje, prace zwarte, artykuły i strony internetowe.

Publikację uzupełnia aneks zawierający składy osobowe władz hufca kolejnych kadencji, instruktorów wyróżnionych tytułami „Instruktora Roku” oraz „Zasłużony dla Hufca ZHP Kraków-Podgórze” i wpisem do Księgi Pamiątkowej, wykazy mianowanych na stopień harcmistrza i podharcmistrza oraz jednostek posiadających sztandary.

Wkładka zdjęciowa liczy 45 fotografii, dobrze ilustrujących pracę hufca.

Podsumowując, należy podkreślić dbałość autorów o rzetelne przedstawienie obrazu pracy

hufca na przestrzeni trzydziestu trzech lat, co stanowiło poważne wyzwanie i wymagało dużego wysiłku badawczego przy udokumentowaniu niemal każdego faktu przypisami. Praca może być zarówno wzorem pracy hufca dla współcześnie pracujących instruktorów harcerskich, jak i dla historyków harcerstwa prowadzących prace badawcze i publikujących ich wyniki. Na tle szeregu amatorskich opracowań wyróżnia się wysokim poziomem naukowym przy zachowaniu interesującej narracji, pomimo znacznej objętości nie odstręczającej mniej wyrobionego czytelnika.

A Komisji Historycznej Krakowskiej Chorągwi należy pogratulować kolejnego cennego opracowania.

